



De legkippensector staat voor een keerpunt. Volgens een Europese Richtlijn mogen leghennen vanaf 1 januari 2012 enkel nog gehouden worden in aangepaste huisvestingssystemen: een verrijkte kooi (ook wel groepshuisvestingssysteem genoemd) of een alternatief huisvestingssysteem (verrijkte volière, scharrelvolière, ...). De omschakeling vormt voor de sector een enorme uitdaging, want meer dan 62% wordt nog steeds in een traditionele kooihuisvesting gehouden. Verwacht wordt dat het aantal leghennenbedrijven in Vlaanderen versneld zal afnemen en er een verdere concentratie zal plaatsvinden.

In deze 'Focus op' bekijken we de structuur en de toekomstvisie van de fokkerij en de legkippenhouderij in België en Europa en het rendement in de verschillende huisvestingssystemen. De opsplitsing in de sector heeft ook gevolgen op nutritioneel vlak. De leghen heeft een voeder nodig dat afgestemd is op het houderijsysteem en de productiefase. De opfok van leghennen is een niet te onderschatten taak die een belangrijke invloed heeft op de productieresultaten van het legkoppel en het comfort van de leghennenhouder. We gingen langs bij een opfokbedrijf én bij 2 leghennenbedrijven die fors investeerden in een nieuw huisvestingssysteem.



FOTO: JANE VEEVOEDING

SAMENSTELLING: JAN VAN BAVEL

Focus op het legkippenbedrijf in de toekomst



FOTO: JANE VEEVOEDING

Leghennenhoudery op zoek naar vernieuwd elan

De leghennenhoudery is zich de laatste jaren sterk aan het professionaliseren en heeft – net als de braadkippenhoudery – een specifieke structuur. De sector is opgebouwd uit moederdierenbedrijven, broeierijen, opfok- en leghennenbedrijven en onderverdeeld in kooi- en alternatieve huisvesting. Deze opsplitsing behelst niet alleen de huisvesting, ook genetisch zijn de kippen anders. – WOUTER WYTYNCK, BEROEPSWERKING –



De leghennenhoudery heeft het laatste decennium heel wat stormen doorstaan. Zo waren er de opeenvolgende crisissen (de dioxinecrisis in 1999 en de vogelgriep in 2003). Daarnaast werd de sector ook geconfronteerd met een zeer lange prijsencrisis, die duurde van begin 2004 tot halfweg 2007. Gedurende die periode zijn heel wat bedrijven gestopt of een andere richting ingeslagen. Net als de braadkippenhoudery wordt ook de legsector geconfronteerd met de globalisering van de handel. Aangezien de sector meer dan zelfvoorzienend is, is hij bijzonder gevoelig voor wat zich buiten de eigen grenzen afspeelt. De leghennenhoudery moet dan ook inzetten op kostenverlaging en/of diversificatie van de productie. Het verder opdrijven van de productie, het verbeteren van de efficiëntie en het volgen van een kwaliteitshandboek zijn een must om de toekomst van zijn bedrijf veilig te stellen.

De leghennenhoudery in beeld

Tabel 1 geeft de evolutie van de leghennenstapel weer vanaf 2004. Goed om te weten is dat de opfokpoelen mee in de cijfers zijn opgenomen. Het gaat hier om bijna 3 miljoen stuks. Door de moeilijke marktomstandigheden daalde de leghennenstapel tot 2009. Sinds vorig jaar is er echter een duidelijke kentering. Dankzij de betere eierprijzen werden voor het eerst sinds lang weer meer leghennen opgezet. Uit de cijfers blijkt ook duidelijk dat de leghennenhoudery vooral een Vlaamse aangelegenheid is. Ongeveer 86% van de leghennenstapel bevindt zich in Vlaanderen. In Wallonië zijn de bedrijven gemiddeld de helft kleiner dan in Vlaanderen; men heeft er ook meer ingezet op alternatieve houderijsystemen. Een gemiddeld bedrijf in Vlaanderen telt ongeveer 30.000 leghennen. De leefbaarheids grens voor een kooihuisvesting ligt rond 70.000 dieren, bij alternatieve bedrijven rond 45.000 dieren. Qua

Belplume leg, het kwaliteitssysteem van de toekomst

Sinds eind 2009 heeft Belplume vzw, dat gesteund wordt door alle representatieve groeperingen in de professionele pluimveesector, haar activiteiten uitgebreid naar de legsector. Binnen deze sector wordt vooral gewerkt met buitenlandse lastenboeken. Die houden geen rekening met onze wetgeving. Bovendien heeft de sector geen vat op de inhoud ervan. Ook enkele distributeurs werken met een lastenboek, waardoor de bedrijven veelal verschillende controles moeten ondergaan. Vorig jaar besloot de legsector dat het opportuun was om binnen de leghennenhoudery een Belgisch kwaliteitssysteem uit te werken dat evenwaardig is met de buitenlandse systemen, zoals IKV-Ei (Nederland) en KAT (Duitsland). Dit systeem kan ook als basiscertificeringssysteem worden gebruikt door de distributieketens. Op die manier vervallen de andere lastenboeken en wordt er tijd en geld bespaard. Bovendien werkt men ook nauw samen met Codiplan, zodat de bedrijven meteen ook in orde zijn met de autocontrole. Intussen zijn de gesprekken met IKV al in een gevorderd stadium en worden die met KAT opgestart om tot een vergelijk te komen. Kernwaarden van het lasten-

structuur hinkt onze leghennenhouderij achterop in vergelijking met onze buurlanden. Vooral tegenover Nederland is het verschil opmerkelijk. Dit heeft vooral te maken met de productiebeperkende maatregelen die waren opgenomen in het tweede Mestactieplan (MAP II) en de onzekerheid over hoe de Europese Richtlijn zou worden omgezet. De laatste jaren is

effectenrapport (MER) aanvragen, wat al gauw 1,5 tot 2 jaar in beslag kan nemen. Daarna kunnen er tijdens de aanvraag van de milieuvergunning steeds meer problemen met de omwonenden opduiken. Dit kan een serieuze rem op de plannen zetten. Tegelijk met de omvorming zullen de bedrijfsleiders hun bedrijf opschalen om de gestegen stalkosten te beperken en

landen afspeelt. De notering voor de consumptie-eieren wordt in ons land wekelijks bepaald door de prijzencommissie van Kruishoutem. Zij baseert zich op de Nederlandse notering, die een overblijfsel is van de Duitse Weser-Emnotering en de Franse notering in Rungis. Wij exporteren voornamelijk eieren naar Nederland, Duitsland en Frankrijk. Binnen de eihandel zijn er enkele sterke spelers, terwijl het merendeel van de handel nog eerder kleinschalig is.

Tabel 1 Evolutie van de leghennenstapel (inclusief opfok) - NIS

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Vlaanderen	11.373.047	11.605.059	10.647.980	10.184.434	9.870.972	10.243.759	10.220.747
Wallonië	1.418.916	1.609.723	1.433.982	1.633.110	1.622.400	1.584.103	1.623.115
Totaal	12.791.963	13.214.955	12.081.962	11.817.544	11.493.372	11.827.862	11.843.862

er echter een kentering merkbaar die zich momenteel versneld doorzet. Het huidige Mestdecreet laat toe dat bedrijven kunnen groeien op een economisch verantwoorde manier, terwijl ook de regelgeving de leghennenhouders toelaat om te investeren in het systeem dat volgens hen het meeste toekomstkansen biedt.

2012 vormt een grote uitdaging

In 2012 moeten alle leghennenbedrijven voldoen aan de Europese leghennenrichtlijn. Die stelt dat tegen 2012 alle traditionele kooien vervangen moeten zijn door een verrijkte kooi of een alternatief huisvestingssysteem. Dit vormt voor de sector een nooit geziene uitdaging. Ongeveer 70% van het Belgisch legpluimvee wordt in een traditionele kooihuisvesting (ook wel legbatterijen genoemd) gehouden. Op verschillende bedrijven is de infrastructuur nog niet afgeschreven. De omvorming naar een ander huisvestingssysteem jaagt de kostenstructuur op die bedrijven extra de hoogte in, wat in veel gevallen hun leefbaarheid in gevaar kan brengen. Bovendien zorgt de vergunningsproblematiek voor extra vertraging. In veel gevallen moeten de bedrijven een milieu-

hun inkomen op peil te houden. Verwacht wordt dat het aantal leghennenbedrijven in Vlaanderen versneld zal afnemen en dat er een verdere concentratie zal plaatsvinden.

Breek de dag, tik een eitje

Het verbruik van eieren zit de laatste jaren in de lift. Zo komt het thuisverbruik momenteel uit op 93,2 eieren per persoon per jaar. In 2004 bedroeg dit nog 85,8 eieren per persoon per jaar. De meeste eieren (88,5%) worden aangekocht in supermarkten en buurtwinkels. Vermits heel wat distributeurs sinds enkele jaren alleen maar scharreleieren (met of zonder buitenloop) verkopen, maken die het merendeel van de consumptie-eieren uit. De kooieieren zijn vooral bestemd voor de export en verwerking. Ongeveer 78% van de eieren zijn kooieieren, terwijl de scharreleieren met en zonder uitloop respectievelijk 7 en 14% van de productie uitmaken. Het bio-aandeel is klein en wordt geschat op amper 1% van de totale productie.

Ons land is op het vlak van eieren nog steeds meer dan zelfvoorzienend. Dit betekent dat de prijsvorming grotendeels wordt bepaald door wat er zich in de buur-

Sterk verbeterd imago

De laatste 5 jaar is het imago van het ei sterk verbeterd. Enerzijds wordt de stelling dat eieren je cholesterol verhogen door steeds meer voedingsdeskundigen tegengesproken. Het ei past in de dagelijkse voeding, niet in het minst doordat het goedkoop én lekker is. Toch zal het nog een tijdje duren vooraleer de vooroordelen de wereld uit zijn. Anderzijds heeft het invoeren van een salmonellabestrijdingsplan – met als speerpunt het enten van de volledige legstapel – de sector geen wind-eieren gelegd. *Salmonella enteritidis* bij de mens, wat veelal toegeschreven werd aan de consumptie van eieren, duikt aanzienlijk minder op. De sector heeft hier meermaals een pluim van het FAVV voor gekregen. Op het vlak van tracering scoren de eieren ook goed, vermits elk ei dat de versconsumptie ingaat, voorzien moet zijn van een code. Op die manier kan men meteen nagaan van welk bedrijf het ei komt. Enkel eieren die rechtstreeks naar de brekerij gaan, hoeven niet gestempeld te worden. Misschien moet hier op termijn iets aan gedaan worden, zodat de tracering nog beter sluitend wordt gemaakt. Gezien er een prijsverschil is tussen scharrel- en kooieieren is dit niet onbelangrijk. ■

boek zijn naast een sluitende tracering ook het produceren van veilige en gezonde eieren, het waarborgen van degelijke productiemethodes en -omstandigheden. De zorg voor de gezondheid van de dieren en het dierenwelzijn zijn daarbij sleutelbegrippen.

Intussen hebben al meer dan 50 bedrijven uit de legsector zich aangesloten en werd het eerste certificaat uitgereikt aan het Proefbedrijf voor de Veehouderij in Geel. Door aan te sluiten bij Belplume kan je als bedrijf niet alleen kosten besparen, het geeft ook aan dat je werkt aan de hoogste standaarden. Dit is niet alleen belangrijk voor de afzet in het binnenland, het geeft ons ook een onderscheidend voordeel tegenover onze belangrijkste concurrenten. Het lastenboek voor de leg wordt breed gedragen: in de structuur van Belplume zijn naast de leghennenhouders ook de broeierijen, opfokorganisaties, veevoederbedrijven en eierhandel vertegenwoordigd.

Naar aanleiding van de Europese leghennenrichtlijn 2012 organiseerde Aveve Veevoeding, samen met Vepymo, KBC en SBB, een studienamiddag over 'het legkippenbedrijf in 2020'. Hoe ziet de structuur en de toekomstvisie van de fokkerij en de legkippenhouderij in België en Europa eruit? En hoe is het rendement in de verschillende huisvestingssystemen? – CHRISTOPHE DECROOS, VEPYMO –



FOTO: ANNE VANDENBOSCH

Prestaties en rendementen van de legkip van de toekomst

In de legkippensector is de globalisering al jaren een feit. De 3 grootste fokkerijorganisaties (ISA, Lohmann Tierzucht en Hyline) nemen meer dan 85% van alle commerciële legkippenrassen over de wereld voor hun rekening. De rest bestaat uit veelal lokale fokkerijen. De commerciële legkip komt voort uit een hybride programma dat uitgaat van een kruising van 4 verschillende zuivere lijnen, die op hun beurt grootouder- en moederdierenlijnen en daarna de uiteindelijke legkip met de 4 basiskennmerken geven.

Legkippen-speler ISA

Vepymo is dealer van de ISA-producten. ISA is een onderdeel van fokkerijbedrijf Hendrix Genetics en omvat al de legkippenactiviteiten binnen de groep. Vanuit 7 locaties met individueel gehuisveste zuivere lijnen bevoorraadt ISA voor 40%

de wereldwijd benodigde legkippen. Dit komt neer op 100.000 dieren. Enkele van deze locaties worden passief aangehouden voor het geval er sanitaire problemen (zoals aviaire influenza) opduiken in andere werelddelen. Bij de geselecteerde zuivere lijnen worden dagelijks de voederopname, het legpercentage, de eikwaliteit, de breuksterkte, het eigewicht en de uitval elektronisch ingegeven. Deze stallen zijn geconditioneerd met speciale filters, zodat er zelfs geen virussen kunnen binnensluipen en toevalstreffers zo uit te sluiten zijn. Een zuivere lijn geeft op termijn 550.000 legkippen als nakomeling. De onderzoekscentra van ISA zijn gevestigd in Boxmeer (Nederland) en in Saint-Brieuc (Frankrijk). Deze nabijheid is een groot voordeel, vermits er voorlopig vooral in West-Europa sprake is van een rush naar de alternatieve huisvesting in het kader van 2012.

Die vergen een andere aanpak van selectie dan kooikippen. Zo test de fokkerij ook het gedrag van kippen in grotere groepen, want wat baat het als een kip enorm goed presteert maar ze ook de kannibaal binnen de groep is? Hiervoor worden er wereldwijd veldtesten uitgevoerd in praktijkstallen. De testkoppels worden er via vleugelmerken gevolgd in hun doen en laten. Na een statistische evaluatie kan je 4 jaar later het resultaat hiervan bewonderen. Sinds kort zijn ze er bij ISA ook in geslaagd om via genoommarkers veel sneller het effect van een bepaald kenmerk in de selectie te verifiëren, wat de snelheid in fokken aanzienlijk verhoogt.

ISA wil vooral de persistentie en eikwaliteit van haar producten opdrijven, zowel voor de bruine als voor de witte legrassen. Na menige consolidaties binnen de sector blijven er nog 6 rassen over binnen



FOTO: JAN VAN BAVEL

Vepymo, een rijke historiek in de legkippensector

Christophe Decroos (foto) is technisch-commercieel adviseur bij Vepymo. Deze nv is actief in de legkippensector en heeft naast eigen moederdieren ook een legkippenbroeierij en een opfokorganisatie. Vepymo wordt uitgebaat door 3 families met een rijk verleden in de legkippenhouderij: Destrooper uit Merksplas, Pyfferoen uit Wingene en Moonen uit Poppel. De families Moonen en Destrooper zijn daarnaast ook samen actief in de braadkippensector met Belgabroed nv. Vepymo legt zich voornamelijk toe op de verkoop van legkuijken en legrijpe kippen, zowel voor de kooi- als voor de alternatieve huisvesting. Hiervoor werkt het bedrijf met 3 ervaren opfokbegeleiders, die er samen met de gespecialiseerde opfokkers voor zorgen dat de legkip is aangepast aan het houderijsysteem van de klant. Eind dit jaar start Vepymo met de bouw van een nieuwe legkuijkenbroeierij in Poppel (Ravels), waar ook de huidige broeierij zich bevindt.



isa: Isa Brown, Babcock, Shaver, Hisex, Bovans en Dekalb. In West-Europa wordt hoofdzakelijk gewerkt met Isa Brown en Bovans voor de bruine rassen en met Dekalb voor de witte rassen. Doorheen de jaren zijn bruine legrassen van 68 naar 76 weken leeftijd geëvolueerd. Deze legkippenhouders willen hun kippen tot 85 weken houden. Bij de witte legrassen zien we nu al groepen die tot 90 weken leeftijd worden aangehouden. De fokkerijsector gaat ervan uit dat we in 2020 naar een cyclus tot 100 weken leeftijd zullen evolueren (480 eieren) bij de bruine legrassen en naar 110 weken leeftijd (520 eieren) bij de witte legrassen.

Systeemkeuze dringt zich op

In Europa bestaan er 4 soorten eieren, die met een code op het ei vermeld staan. In het voorbeeld '1 BE 1032 02' geeft het

eerste cijfer de bedrijfshuisvesting weer: 0 = bio, 1 = uitloop, 2 = scharrel en 3 = kooieieren (traditioneel, verrijkt en Duitse kleinvolière). BE staat voor het land van oorsprong (België), de 4 daaropvolgende cijfers verwijzen naar het betreffende legkippenbedrijf en de 2 laatste cijfers naar het stalnummer. Zowel in een bio-, uitloop- als scharrelstal kan er gewerkt worden met een traditioneel systeem (grond) als met een voliëresysteem (meerdere etages). Na 2012 kunnen er nog eieren geproduceerd worden in kooisystemen, maar die moeten dan wel verrijkt zijn met een scharrelmat en legnest. Daarnaast moeten de dieren ook 750 cm² ruimte ter beschikking hebben, terwijl dit vandaag nog 550 cm² is. Buiten Europa bedraagt dit 350 cm².

In de Europese Unie worden ongeveer 390 miljoen legkippen gehouden, wat neerkomt op 10% van de wereldproductie. 85% van de legkippen worden gehuisvest in Italië, Spanje, Frankrijk, Duitsland, Engeland, Polen en Nederland. In 2008 zaten er nog 74% van de legkippen in niet-verrijkte kooien; er is dus nog een hele lange weg te gaan.

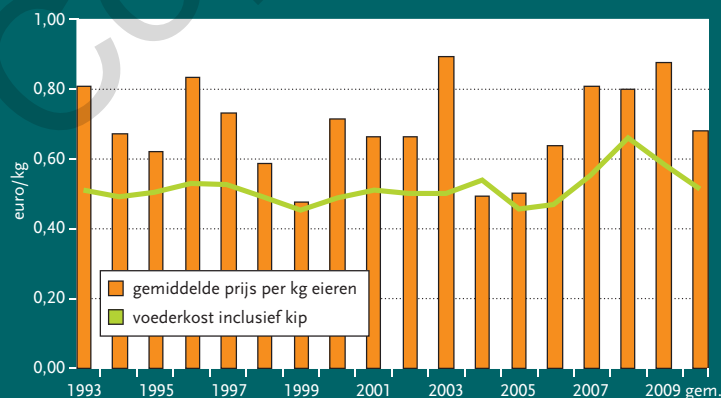
Kijken in de glazen bol

Wat de opbrengstprijzen betreft, wordt de sector in de zomer bijna jaarlijks geconfronteerd met zijn kostprijs. Doordat de kippen bij de particulieren weer in de leg komen en heel wat West-Europese consumenten met vakantie zijn in het buitenland, daalt de vraag naar eieren in die periode drastisch. Zeker als dit gepaard gaat met stijgende grondstoffenprijzen (zoals deze zomer en in 2008) komt er zware druk op het rendement (zie figuur 1).

Sinds Pasen 2009 hebben we in België, net als in Nederland, een prijsnotering voor scharreleieren. Die zou voortaan die van de kooieieren kunnen benaderen, terwijl de kostprijs merkbaar hoger is. Het is van groot belang dat men verrijkte kooi-

eieren blijft produceren, anders zullen de scharreleieren de markt van vraag en aanbod uitmaken, zullen brekerijen West-Europa verlaten en zullen we in het buitenland moeten aankloppen met de eieren die buiten categorie vallen. Bovendien kunnen we dan, net als dit jaar, overspoeld worden door eieren van ver buiten Europa, waar de welzijnseisen niet zo streng zijn of niet bestaan. Europa speelt hierin een belangrijke rol en moet haar kwekers met gelijke wapens laten strijden. Hoe dan ook moet er een verdeelsleutel zijn voor beide groepen systemen, in functie van de afzet. Dit zou dan aan bod kunnen komen tijdens discussies met de federaties Fevia (voedingsindustrie) en Fedis (distributie) om zo beter de evolutie van de systemen te kunnen sturen.

De keuze die elke leghennenhouders na 2012 moet maken, is aartsmoelijk. Dit hangt immers van meerdere factoren af. Zijn de bestaande hokken hoog genoeg en nog in goede staat om er een nieuwe installatie in te herbergen? Hoeveel dieren kunnen er in de verschillende scenario's gehuisvest worden? Is er nog plaats voor nieuwe stallen? Zijn er genoeg werknemers op het bedrijf of moet er met vreemde arbeidskrachten gewerkt worden? Zullen die ook voor het werk in de stal gekwalificeerd zijn? Tot welk aantal dieren kan er vergunningstechnisch gegaan worden? Zijn er nog andere bedrijfstakken? Kan automatisering hierin soelaas brengen? Zijn er opvolgers op het bedrijf of moet er een systeem gekozen worden waarin de huidige bedrijfsleiders kunnen uitbollen? Bestaat er een mogelijkheid tot uitloop (2500 hennen per m²)? Het worden interessante tijden in de legkippenhouderij. Elke leghennenhouders moet zich alvast een beeld vormen van waar hij over 10 jaar hoopt te staan. ■



Figuur 1 Voederkost versus opbrengstprijzen - Vepymo

In 1999 stond het saldo onder zware druk door de dioxine-crisis. Een beter 2000 kon dit niet compenseren. In 2003 waren er vanaf de zomer goede opbrengsten door de opruiming in het kader van de aviaire influenza (A1) en de hoge uitval in Zuid-Europa wegens de hete zomer. Door de A1 en de omschakeling van de supermarkten naar alternatieve eieren kwam er in 2004 heel wat productie bij in Nederland, waardoor de prijzen in een neerwaartse spiraal belandden. In 2008 kregen we te maken met tumultueuze grondstoffenprijzen (vergelijkbaar met deze zomer). Een jaar later herstelden deze prijzen zich, waardoor het rendement steeg. De hoge eierprijzen van 2009 zijn toe te schrijven aan de gewijzigde wetgeving in Duitsland, waar de klassieke kooi sinds 1 januari 2010 verboden is.

Diversificatie troef in leghennenvoeding

Ondanks de moeilijke economische situatie moeten veel leghennenhouders nu investeren in de omschakeling van hun huidige stallen en/of de bouw van nieuwe projecten. Dankzij de goede eiprijzen van vorig jaar hebben de meeste producenten gelukkig enige reserves opgebouwd. De opsplitsing in de sector heeft ook gevolgen op nutritioneel vlak. – GUNTER VAN PARYS, AVEVE VEEVOEDING –

De investeringsgolf zorgt tegelijkertijd ook voor een diversificatie binnen de leghennenhouderschap. Leghennenhouders die ervoor kiezen om met verrijkte kooien of groepshuisvesting te werken, zullen produceren voor de industriemarkt. Hun collega's die ervoor opteren hun hennen te huisvesten in alternatieve houderijssystemen zullen daarentegen vooral consumptie-eieren produceren. Die eieren moeten vaak voldoen aan lastenboeken, waarvan de lastenboeken van KAT, Delhaize en Colruyt de belangrijkste zijn. De eerste groep zal een lagere prijs voor haar eieren krijgen maar ook lagere kosten per hen hebben, terwijl de tweede groep een hogere prijs voor de eieren zal ontvangen maar de kosten per hen ook hoger zal zien oplopen.

Deze duidelijke opsplitsing binnen de leghennensector heeft ook gevolgen op nutritioneel vlak. Alternatief gehouden hennen komen in contact met hun mest

en zijn in veel grotere groepen ingedeeld dan kooihennen. Dit verhoogt de ziektedruk op de dieren. Ze bewegen ook meer dan hun soortgenoten uit de groepshuisvesting en hebben daardoor een hogere voederconversie. Deze zaken moeten mee in rekening worden gebracht bij de formulatie van de voeders. Daarom heeft Aveve Veevoeding ervoor gekozen om aparte voederreeksen te ontwikkelen voor de verschillende houderijssystemen.

Geactualiseerd legvoedergamma

Het nieuwe gamma bestaat uit 4 verschillende voederreeksen. Allereerst heeft Aveve Veevoeding de Standaardreeks op de markt gebracht, gericht op kooihennen en hennen in groepshuisvesting. Daarnaast is er de Standaard KAT-reeks. Deze voeders zijn gebaseerd op de Standaardreeks, maar voldoen aan de eisen van het KAT-lastenboek. Ze zijn bestemd voor leghennenhouders die hun 'alternatieve' dieren

willen voederen met een degelijk, goedkoper, KAT-waardig voeder. Een derde voederreeks is de Alternatief KAT-reeks, die specifiek werd ontwikkeld voor dieren die op alternatieve wijze worden gehouden. Deze voeders zijn eveneens KAT-waardig, maar zijn nog rijker aan energie en aminozuren en bevatten darmbeschermingsmiddelen. Darmgezondheid is immers cruciaal voor alternatief gehouden leghennen. Vermits de dieren met mest in contact komen, kunnen hun darmen immers makkelijker besmet worden met allerlei organismen, zoals clostridium en wormen. De opbouw van extra weerstand in de darm is dus geen overbodige luxe. Tot slot gebruiken de leveranciers van eieren aan Delhaize en Colruyt de Natuur KAT-reeks. Die is gebaseerd op de Alternatief KAT-reeks, maar bevat enkel natuurlijke kleurstoffen, wat door beide grootwarenhuizen expliciet gevraagd wordt in hun respectievelijke lastenboeken.

FOTO: AVEVE VEEVOEDING

Factoren die de voederprijs zullen beïnvloeden

De komende jaren zullen een aantal factoren de voederprijs sterk beïnvloeden. Demografische factoren zullen de grondstoffenmarkt onder druk zetten. Tussen 2000 en 2050 zal de wereldbevolking met 3,4 miljard mensen toenemen. Al deze mensen moeten gevoed worden, dus zal de vraag naar grondstoffen sterk stijgen. Daarbij komt dat in de ontwikkelende landen (China, India, Brazilië, ...) de welvaart snel toeneemt. Het consumptiepatroon van plantaardige eiwitten verschuift dan voor een stuk naar dierlijke eiwitten. Voor de productie van deze laatste is er meer grond nodig, wat de vraag naar grondstoffen ook zal doen stijgen. Deze toenemende vraag zal een prijsstijgend effect op de voederprijzen hebben, tenzij ze kan worden opgevangen door een stijgend aanbod. Zo heeft de 'graanschuur van de wereld' (Rusland, Oekraïne, ...) nog enorme mogelijkheden om de productie op te drijven. Daar worden grote graan-

Diversificatie binnen een ronde

Naast de diversificatie op het vlak van houderijsystemen valt het ook op dat leghennen steeds langer op een hoog niveau blijven leggen. Broeiers en fokkers verwachten dat de hennen over enkele jaren in staat zullen zijn om tot op een leeftijd van 100 weken kwalitatief goede eieren te leggen aan een hoog leggerpercentage zonder te ruïen. Maar het is wel duidelijk dat een leghen van 20 weken oud een heel ander dier is dan een leghen van 70 weken oud en dat ze daarom ook anders gevoederd moet worden. Waar bij jonge hennen de eischaal bijvoorbeeld altijd stevig is maar het eigewicht gestimuleerd moet worden, is het eigewicht bij oudere dieren veel minder een aandachtspunt, maar de schaalkwaliteit des te meer.

Elke voederreeks bestaat uit 5 voeders. Een overgangsvoeder wordt op een leeftijd van 17 tot 20 weken gebruikt om de overgang van opfok naar leg te versoepelen. Binnen elke voederreeks gebruikt men dan verder een turbovoeder en 3 verschil-

lende fasevoeders naargelang de leeftijd van de hennen, om zo optimaal op de specifieke aandachtspunten van dieren van een zekere leeftijd te kunnen inspelen. Het turbovoeder wordt gegeven aan jonge dieren vanaf het moment dat ze eieren beginnen leggen totdat ze hun topproductie bereiken. Deze productiestijging zorgt namelijk voor een hoge belasting van de dieren. Turbovoeder is nog eens extra verrijkt met energie, eiwit, aminozuren, vitaminen en mineralen. Daardoor wordt de weerstand van de jonge dieren extra versterkt, zodat ze de hoge belasting van die periode in hun leven nog beter aankunnen. Deze periode is essentieel voor het rendement van de ronde, want problemen die zich in deze tijdspanne voordoen, worden dikwijls meegeslept tot het einde van de ronde. Aangezien de rondes steeds langer duren, zal de leghennenhouder eventuele problemen dan ook steeds langer meeslepen. Het gebruik van dit voeder resulteert ook in een goede voederopname en extra leverbescherming.

Het eerstefasevoeder wordt ingezet na het turbovoeder of – als er geen turbovoeder gebruikt wordt – vanaf het begin van de leg tot een leeftijd van ongeveer

55 weken. Het zorgt voor een goede productie en eigewicht. Vanaf 55 tot 75 weken worden de dieren gevoederd met tweede-fasevoeder. Hier ligt de focus op legpersistentie en eischalkwaliteit. De laatste anderhalve maand van de legperiode wordt er met derdefasevoeder gewerkt om de kwaliteit van de zwaardere en brozere eieren hoog te houden.

In ruirondes gaat men al sneller over naar het schaalversterkende tweede-, en vooral derdefasevoeder. De schaalkwaliteit bij rui-eieren neemt immers veel sneller af, omdat de dieren enerzijds veel ouder zijn – bij oudere dieren werkt de calciumhuishouding veel minder efficiënt – en anderzijds omdat de eieren veel zwaarder zijn, wat ook een negatief effect heeft op de schaalkwaliteit.

Voederen op maat

De moderne leghen is een topatleet geworden en zoals het een topatleet betaamt, kan een verkeerd voedingspatroon verstrekkende gevolgen hebben voor de prestaties. Het is dan ook overduidelijk dat de leghen van de toekomst een voeder nodig heeft dat niet alleen op maat van haar houderijsysteem is gemaakt, maar dat eveneens mee evolueert naargelang de ronde.

Voeder is niet alleen het belangrijkste middel om de kippen te sturen, het is ook de grootste kostenpost (meer dan 60%) voor de leghennenhouder. Daarom houden veel leghennenhouders naast de eiermarkt ook de grondstoffenmarkten goed in het oog. Zoals nu weer blijkt is het op korte termijn voorspellen van de grondstoffenmarkten zeer moeilijk. Er zijn namelijk zeer veel factoren die hier een invloed op kunnen uitoefenen en het is nooit op voorhand duidelijk welke factoren de bovenhand zullen krijgen. Op langere termijn vermoedt men dat onderstaande factoren (zie band) een sterke invloed op de voederprijzen zullen uitoefenen. ■



FOTO: AVEVE VEEVOEDING

percelen geoogst met relatief lage opbrengsten per hectare. Met moderne grondbewerking en teelttechnieken moet het mogelijk zijn op relatief korte termijn die opbrengsten per hectare (nu 2 à 3 ton) te vermenigvuldigen.

Maatschappelijke factoren zijn een tweede belangrijke groep. De westerse maatschappij legt steeds meer nadruk op duurzame productiemethodes. De extra eisen die hiervan het gevolg zijn, kunnen kostprijsverhogend werken. Een voorbeeld hiervan is de CO₂-voetafdruk van voeders, grondstoffen en eindproducten. Voeders met hoge gehaltes aan overzeese grondstoffen (sojaschroot, palmolie, ...) zullen omwille van deze voetafdruk steeds meer onder druk komen.

Tot slot zijn er nog economische factoren, zoals de koers van de euro ten opzichte van de dollar en de energieprijzen, die een grote

invloed kunnen hebben. Als de energieprijzen stijgen, nemen zowel de kosten voor transport van het voeder en de grondstoffen als de productiekosten toe. Ook de prijs van stikstofbemesting is sterk verbonden met de energieprijzen, waardoor men bij hogere energieprijzen zuiniger zal omspringen met kunstmest. Dit kan voor lagere opbrengsten zorgen, wat dan weer een verhogend effect heeft op de grondstoffenprijzen.

De voederprijs heeft weinig of geen invloed op de marktprijs van de eieren. Toch hebben de meeste van bovenstaande factoren een gelijkaardig effect op de afgewerkte producten als op de grondstoffen.

Opfokbedrijf als belangrijke nevenactiviteit

Hans Vandewalle en Hilde Van Parijs uit Pittem namen in 1990 het bedrijf van de ouders van Hans over. Ze telen witloof op hydrocultuur en hebben ook een opfokstal voor bijna 38.000 jonge kippen. Die zekere factor bezorgt hen een vast inkomen. – JAN VAN BAVEL –

Zoals bijna overal in de streek rond Pittem verbouwden de ouders van *Hans Van Parijs* aanvankelijk schorseneren, maar door schurft- en andere problemen met deze groente kozen ze voluit voor de teelt van witloof. Daarnaast hielden ze varkens, vleeskoeien en ook pluimvee: ze hadden een drie-etagebatterijstal van Cuylaerts voor 19.000 opfokpoeljen en een kleine stal voor 1500 à 2000 leghennen. Hans en Hilde (beiden 42) trouwden in 1991 en

startten toen met de vernieuwing van hun bedrijf. Ze schakelden over van grondwitloof naar hydrocultuur, waarin ze zich specialiseerden. Ze stopten met het telen van bloemkool en het fokken van varkens en vleeskoeien, omdat dat moeilijk te combineren was met de witloofteelt. Omdat die teelt heel arbeidsintensief is en de prijs die ze ervoor krijgen eigenlijk niet in verhouding staat tot het werk dat ze erin steken, blijven ze wel poeljen opfokken. Dat

is voor hen de activiteit waarmee ze een vast inkomen kunnen realiseren. Daarnaast hebben ze nog 10 ha witloof, aardappelen en maïs, inclusief weiden.

Van batterij- naar scharrelstal

“De batterij van Cuylaerts was een hele goede, maar we hadden er enorm veel werk mee omdat ze uitsluitend manuele arbeid vroeg”, vertelt Hans. “In de tweede helft van de jaren 90 kregen we steeds meer problemen met de natte mest, die onder meer veel vliegen aantrok. We hadden geen voorraadput en konden de mest nergens stockeren. Met vertegenwoordigers van diverse broeierijen hebben we toen verschillende scharrelbedrijven in Nederland bezocht. In 1999 zijn we dan overgeschakeld naar een nieuwe opfokstal voor scharrellen. Die werd ingericht door De Jaeger, exclusief verdeler voor België en Noord-Frankrijk van producten van Vencomatic. Met die nieuwe stal van 18 bij 85 m – twee derde plasticroosteropervlakte en een derde scharrel – waren we toen een van de pioniers in België. Die overgang was wel groot. Toen broeierij Van den Berghe haar activiteiten stopzette, hebben we gekozen voor broeierij Vepymo om verder mee samen te werken omdat we daar al verschillende mensen kenden.”

De stap naar Jump Start

“In 2008 hebben we een uitbreiding mits mestverwerking gevraagd”, vervolgt Hans zijn verhaal. “De vraag naar volièresystemen voor jonge hennen die getraind zijn om te springen was toen sterk gestegen. We hebben onze opfokpoeljenstapel toen bijna verdubbeld van 19.000 tot 37.800. We zetten ook de stap naar het Jump Start-systeem van Vencomatic. In dit systeem moet je uitkijken voor ophoping en dus verstikking van de kuikens, maar het is veel diervriendelijker dan een batterijstal. Momenteel draaien we onze derde ronde. Het opklieren van de hangende platforms



FOTO: JAN VAN BAVEL



FOTO: JAN VAN BAVEL

Opfokorganisaties hebben belangrijke functie

De opfok van eendagskuikens tot jonge leghennen is een belangrijk onderdeel van het productieproces. Een goede opfok vormt immers de basis voor een gezond en productief koppel. Problemen met verenpikken en kannibalisme kunnen zo vermeden of beperkt worden. Bovendien is het belangrijk dat de kippen bij aflevering uniform en gezond zijn. In de alternatieve huisvesting heeft de opfokker nog de taak om de kippen te leren springen of vliegen en moet hij ervoor zorgen dat alle kippen 's avonds op stok gaan. In de opfokperiode worden de dieren ook geënt tegen verschillende ziektes, zoals salmonella. Na 17 weken verhuizen de jonge legkippen naar het productiebedrijf, waar ze tussen 18 en 24 weken legrijp worden. Nadat de opfokstal grondig is gereinigd en ontsmet, is de stal weer klaar voor de volgende ronde.

In Vlaanderen zijn er 4 grote fokorganisaties actief. Vepymo (zie ook p. 36) is met een marktaandeel van meer dan 40% de grootste en heeft via de fami-

vergroot geleidelijk het verschil tussen de voer- en drinkniveaus, waardoor de dieren worden aangemoedigd om van het ene naar het andere niveau te springen. 's Avonds moeten de kuikens allemaal naar boven om te gaan slapen, zoals later de leghennen op stokken moeten. In het begin van de ronde moet je dat aanleren, maar deze kuikens zijn echt heel slim en leerden snel bij.

Het grote voordeel van het Jump Start-systeem is dat de opfokpoeljen uit dit type stal overal naartoe kunnen; zowel naar een standaardscharrelstal als naar een volièresysteem. Ze hebben in deze stal immers al leren vliegen, springen en een zitstok gebruiken en zijn dus goed getraind en gespierd. De watervoorziening hangt boven een oplierbaar of kantelplateau, waardoor ze wel verplicht zijn om te springen en op zoek te gaan naar water en voer. Na een drietal weken moeten de leidingen die niet meer boven een plateau hangen, weg zijn. Je kan ze eventueel naar beneden halen om de kuikens een drinkwaterenting te geven. De poeljen halen hun gewicht, maar ook niet meer dan de norm, omdat ze voortdurend in beweging zijn. Vroeger, in de batterij, was eten en drinken het belangrijkste. Toen haalden ze gemakkelijker 50 g boven de norm; maar met deze kippen lukt dat niet. Voor de leghennenhouder is het uiteraard leuk dat hij een poelje krijgt die op de norm of hoger zit. Belangrijk is ook dat ze dagelijks veel voer kunnen opnemen."

Actieve kuikens

"Vanaf het moment dat de kuikens hier arriveren, wordt de stal in 2 gedeeld", gaat Hans verder. "We starten op aan de ene kant, waar kuikenpapier wordt gelegd over de volledige breedte. Na het ontbekken (dat gebeurt na 10 dagen) gaan ze naar het andere gedeelte, waar geen kuikenpapier ligt. Intussen verwijderen we in het eerste gedeelte het kuikenpapier, waarna de kui-



Een blik op de stal voor 37.800 opfokpoeljen.

kens op een plastic rooster terechtkomen, waar ze dan nog 16 weken op zitten. De eerste 2 weken bedraagt de temperatuur in de stal 36 °C. In die periode doet Hilde het meeste werk in de stal, want dat is een te groot verschil met de buitentemperatuur voor mij. Daarna wordt de temperatuur systematisch verlaagd tot 18 °C op het moment dat de jonge kippen het bedrijf verlaten. De stal wordt al die tijd computergestuurd geventileerd via lengteventilatie. De verse lucht komt langs de twee zijanten de stal binnen, mengt zich met de andere lucht en wordt achteraan weer afgezogen."

Entschema kan veranderen

"Het opfoksysteem verandert nooit, maar het entschema en het voer kunnen wel

veranderen. Dat is afhankelijk van de wensen van de klant en wordt besproken met de broeierij. Die heeft nu ook gevraagd of we 2 verschillende groepen in de stal kunnen opkweken. Hiervoor zullen we de stal indelen met een ijzeren afspanning. Het voer wordt verdeeld via een sleepketting, die we behouden hebben uit de vorige stal van 1999. Ik heb trouwens zo veel mogelijk materiaal hergebruikt. We zijn nu 15 weken ver en ik heb ongeveer 1,5% uitval. Dat is een zeer goed cijfer. Momenteel zitten we bijna aan het eind van de derde ronde: op 3 september gaan de kuikens naar het legkippenbedrijf. Als de poeljen na 18 weken ons bedrijf verlaten, volgt een hele drukke week, omdat de stal dan gereinigd en ontsmet moet worden. Maar voor het overige houdt de opfokactiviteit, van zodra de kuikens 3 weken oud zijn, vooral controle in: de verdeling van voer en water is immers computergestuurd.

Opvolging komt eraan

Hans en Hilde hebben 3 kinderen: 2 zonen en 1 dochter. De oudste, Matthias (16), is net begonnen aan het vijfde jaar aan de landbouwschool in Roeselare en is geïnteresseerd om het bedrijf op termijn over te nemen. "Ik zou graag hebben dat hij na zijn opleiding nog een zevende specialisatiejaar volgt", zegt Hilde. "Zeker als hij het bedrijf in de toekomst wil overnemen, zal hem dat van pas komen. Hij kan intussen al volledig zelfstandig witloofwortelen 'inzetten' en de nodige spuitjes aan de kippen geven." ■

liale bedrijven Pyfferoen, Destrooper en Moonen een dertigtal gespecialiseerde opfokbedrijven die met hen samenwerken. Twee andere prominente spelers zijn de broeierijen De Biest uit Kruishoutem en Verhaeghe uit Wervik. De Biest beschikt over eigen opfok van haar moederdieren en eigen vermeerderingsbedrijven, waar de broedeieren worden geproduceerd. De eigen broeierij beschikt over een uitgebreid aantal moderne opfokbedrijven, verspreid over heel België. De West-Vlaamse opfokorganisatie Verhaeghe werkt sinds begin 2009 samen met de Nederlandse kuikenbroederij Het Anker onder de naam 'Broeierij Verhaeghe – Het Anker'. De Nederlandse broederij Verbeek is marktleider in West-Europa. Het bedrijf heeft de laatste jaren ook opgang gemaakt in België. In totaal telt Vlaanderen zo'n 70 opfokbedrijven voor leghennen. Doordat er de laatste jaren heel wat is geïnvesteerd in alternatieve leghennen was er ook extra vraag naar opfokcapaciteit. Een aantal opfokkers hebben hierop ingespeeld en hebben hun capaciteit uitgebreid.

Marc en Christa Steenhuyse uit Wingene waren in hun streek een van de eersten om de bestaande batterijstallen voor leghennen om te vormen naar volièrestallen. Begin mei namen ze een nieuwe volièrestal van de firma Big Dutchman in gebruik. De eerste ervaringen zijn positief. – JAN VAN BAVEL –



Succesvol omgeschakeld naar volièrestallen

Marc Steenhuyse (50) nam in 1983 met zijn echtgenote Christa Devooght het ouderlijk bedrijf over van zijn vader. Het koppel heeft 2 zonen, Dieter (24, elektricien, hij legde de elektriciteitsleidingen in alle stallen) en Davy (20, studeert nog). “Ik zit al tussen de kiekens van toen ik nog een klein manneke was”, start Marc zijn verhaal. “Ik heb nog geweten dat ze losliepen en zag de batterijen opkomen. Nu maken we het omgekeerde mee.” Marc is al de derde generatie die leghennen houdt. “Mijn grootvader vestigde zich hier in 1932 en had toen al leghennen. Wij zijn gestart met 10.000 leghennen, ongeveer 3200 poeljen in opfok en 27 melkveekoeien van het Holsteinras. We hadden 3 kippenstallen, variërend van 3200 tot 3400

legghennen en een opfokstal van ongeveer 3300 jonge kippen.”

Voortdurend investeren

Marc en Christa besloten om hun bedrijf gestaag te vernieuwen. “In 1992 hebben we de oude kippenstallen en de opfokstal vervangen door een nieuwe vieretagebatterijstal van Rijvers voor 26.000 leghennen”, vervolgt Marc. “Twee jaar later hebben we dan een tweede stal van hetzelfde type gebouwd voor 27.000 leghennen. Ik was daar heel tevreden over, we hadden enkel wat problemen met de metalen tussenschotten. De ontmesting verliep prima; ik heb nooit problemen gehad met de mestbanden. Toch besloten we om ze om te bouwen, omdat we het gezien onze leef-

tijd niet opportuun vonden om de nieuwe investering nog langer uit te stellen. Eind vorig jaar verlieten de laatste dieren het bedrijf, waarna we de batterijstallen hebben omgebouwd tot Natura Stepvolièrestallen van Big Dutchman. De montage ervan vond plaats in de tweede helft van januari. Toen zijn we ook begonnen met de bouw van een nieuwe stal.” Die nieuwe volièrestal van 88 bij 26 m werd gebouwd door Agrinbo-Geerkens en is ingericht met het hetzelfde systeem. “In de 2 omgebouwde stallen zijn in totaal 29.000 leghennen gehuisvest, in de nieuwe 31.000”, zegt Marc.

“Marc en Christa hebben het moment om te herinvesteren goed gekozen”, vertelt Frederic De Deene van Fagrotec, dat kip-

Fagrotec, een jonge maar al gevestigde waarde

Fagrotec is een dynamisch bedrijf uit Brugge dat zich in ons land intussen een gevestigde waarde mag noemen. Het werd in 2008 opgericht door Frederic De Deene, landbouwingenieur met specialisatie boerderijbouwkunde. Als Belgisch verdeler van het Duitse Big Dutchman heeft het bedrijf veel troeven in handen. Big Dutchman, opgericht in 1938 en een wereldwijde speler in de inrichting van pluimvee- en varkensstallen, is een van de weinige bedrijven op de markt dat aan alle noden van de klant kan voldoen. Het heeft alle knowhow in huis om de volledige inrichting van een stal tot een goed einde te brengen. Dit omvat alternatieve legsystemen, verrijkte kooi en kleinvolière, ventilatie, productiecomputers en alle onderdelen voor de inrichting van vleeskuiken- en varkensstallen. In alle fasen van het beslissingsproces – de keuze tussen alternatieve of kooisystemen vormt voor veel leghennenhouders nog steeds een dilemma – kan er met de klant worden meegedacht.

In de leghennensector zijn volgende systemen van Big Dutchman nu vooral in trek in België. Het gaat om Natura Step, Natura 60 en 70, Kleinvolière en

► p. 44

pen- en varkensstallen inricht en daarvoor samenwerkt met partner Big Dutchman (zie band). "Tussen de bouwvoorvragen van nieuwe stallen uit 2009 en die van dit jaar is er een hemelsbreed verschil. Zo zullen we in het laatste kwartaal van 2010 in België nieuwe Big Dutchmaninstallaties plaatsen voor in totaal 350.000 henplaatsten."

Weinig uitval, hoog legpercentage

"Ik ben heel tevreden over de nieuwe stal", vertelt Marc. "De kippen zijn nu 27 weken oud en ik heb slechts 0,18% sterfte. Bij de oude stallen viel dat ook goed mee: daar was er na 32 weken 0,2% uitval. Ook het legpercentage in de nieuwe stal ligt er niet om: 95%, dat is gigantisch en hebben we maar weinig meegemaakt in al die rondes met batterijen. Elke voormiddag verzamelen we zo'n 57.000 eieren met onze eierinpakker Moba 55. De afzet verloopt volledig via de Nederlandse grooteierhandelaar Kwetters, die de eieren tweemaal per week ophaalt. Ons bedrijf is zowel КВ- als КАТ-gekeurd; onze eieren kunnen

dus zowel naar Nederland als naar Duitsland worden uitgevoerd. Daarnaast krijgen we tweemaal per jaar een controleur van het FAVV over de vloer, die dan onder meer bloed trekt bij de leghennen."

Natura Step, vrij bewegen

In de oude stallen zitten de kippen sinds maart in het Natura Stepsysteem, in mei gebeurde dat in de nieuwe stal. "Als ze 18 weken oud zijn, komen onze poeljen van broeierij Verbeek", vertelt Marc. Ze zijn opgefokt in het Nivo Variasysteem. Ze hebben dus van jongsaf leren springen en vliegen om aan hun voedsel te raken. Daardoor zijn ze goed gespierd; ze kunnen dan ook makkelijk tot 4 m ver vliegen. Vanaf de eerste dag dat ze op ons bedrijf aankomen, moeten ze op het systeem. Dat ging vrij vlot, we kregen ook hulp van de vertegenwoordiger van de broeierij. Verspreid in het systeem (vooral onderaan) bevinden zich lichtslangen met ledverlichting. Die doven we eerst, zodat het stilaan donker wordt in de stal. Daarna dimmen we de andere verlichting in de stal. Door

de natuurlijke reactie van de hennen worden ze in 'hun boom' gedreven, omdat ze zich daar 's nachts veilig voelen. De laatste lichten branden dan nog een kwartiertje, waarna ze ook gedimd worden. Daarmee worden de laatste kippen die nog rondlopen in het systeem gelokt. Het hele proces duurt zo'n 20 minuten. Achteraan de stal en in de nok bevinden zich dan ventilatoren. De eerste dagen moeten de kippen op het systeem zitten, omdat ze daar hun water en meel vinden en hun legnesten zich er bevinden. Na een viertal dagen jagen we ze er af, omdat ze daar geen water hebben. Dat vinden ze alleen vlak voor de legnesten en onderaan. Onderaan is er ook een drinklijn die in het begin kan worden gebruikt voor de dieren die nog in de gewenningsfase zitten, om zogenaamde 'uitdrogers' te vermijden. Geleidelijk aan wordt die drinklijn dan afgesloten, waardoor ze enkel nog water vinden voor de legnesten. Dat is ook een middel om ze naar de legnesten te lokken."

Het Natura Stepsysteem onderscheidt zich door de rangschikking van de nesten. Het kan in enkelvoudige rijen worden geïnstalleerd. De trapsgewijze opbouw zorgt ervoor dat de hennen binnen eenzelfde rij kunnen bewegen, alle etages en vooral de nesten gemakkelijk kunnen bereiken. Vier voerlijnen (2 op elke etage) en drinknippels vlak voor de nesten zorgen voor een goede verdeling van de hennen over het systeem. Door de combinatie van secties met nesten en secties met doorgang in de rij nesten kan het nestoppervlak optimaal worden aangepast. Daarnaast kunnen de hennen via de doorgangen nog gemakkelijker tussen de verschillende niveaus wisselen. Tussen de systemen zijn er erg ruime scharrelgangen van 2 m. Dit zorgt voor een goede toegankelijkheid voor mens en dier.

Natura Step heeft 2 mestbandniveaus en dubbele nesten met een centrale eierband. Het systeem kan eventueel ook worden

Het Natura Stepsysteem heeft een centrale eierband.



FOTO: JAN VAN BAYEL

De nesten gaan automatisch open en dicht en zijn dan ook zelfreinigend.

p. 42 ► verrijkte kooi en de Natura-opfokvolière. De troeven van Natura Step zijn de betrouwbare functie (door zijn trapsgewijze opbouw waarbij de dieren binnen het systeem springen) en de weinige systeemeieren, doordat de nesten zich binnen het systeem bevinden. Een goed overzicht op de legnesten en de kippen maakt een makkelijke controle mogelijk. Natura 60 en 70 zijn volièresystemen gebaseerd op de grondgedachte om de managementkosten doorslaggevend te verminderen en tegelijkertijd de productiezuiverheid te verhogen. Voordelen zijn dat de volière gesloten blijft tijdens de gewenningsfase en dat de hennen makkelijk de scharrelruimte bereiken via automatisch openklapbare afschermingen. Kleinvolière en verrijkte kooi zijn nieuwe groepshuisvestingssystemen die volledig beantwoorden aan de Europese richtlijnen. De Natura-opfokvolière tenslotte kwam er dankzij de zeer nauwe samenwerking met opfokkers. Hierdoor kon Big Dutchman een erg performante opfokvolière ontwikkelen, een systeem dat alom gewaardeerd wordt binnen de sector.



uitgerust met geïntegreerde hulpmiddelen voor het omhooggaan, geplaatst tussen de nesten en het tweede mestbandniveau. “Af en toe, bij een controle in de stallen, schep ik wat mest weg en gooi ik die op de mestband”, vertelt Marc. “De meeste mest vind je voor elk compartiment. Ik laat een beetje droge mest liggen, zodat de hennen wat kunnen scharrelen. Maar er mag ook niet te veel liggen, omdat de kans dan bestaat dat ze op de grond hun nest maken en er eieren leggen, waardoor je tweedekeuseieren krijgt. Ik ben tevreden dat er een draadrooster op de niveaus ligt. Die heeft niet alleen grotere gaten dan een plastic rooster, waardoor de mest sneller wordt afgevoerd, maar bloedluizen kunnen er zich ook minder snel nestelen. Tot nu toe hebben we die gelukkig uit onze stallen kunnen houden. Om de 3 dagen wordt de mest via mestbanden afgevoerd. Met mijn drooginstallatie verwerk ik de mest dan tot 85% droge stof. Dankzij de bredere mestband en de betere luchtventilatie is de mest die van dit systeem komt ook droger dan die uit de batterijen. De mest wordt opgehaald en gaat naar Franse akkerbouwbedrijven. Via de voederketting geven we 6 voederbeurten: 2 in de voor- en 3 in de namiddag. De eerste voederbeurt geef ik ’s morgens, een halfuur nadat het licht in de stal is aangegaan. Zo kunnen de hennen voldoende eten tijdens de dag en een negatieve energiebalans vermijden; een van de problemen bij jonge hennen. Tussen 15 en 20 uur nemen ze de helft van het voer en het water op van de hele dag.”

Marc ziet de toekomst met vertrouwen tegemoet. “De nieuwe stal was een zware investering. Ik heb er ook iets meer werk in, maar het is beheersbaar en we hopen er ook iets meer mee te verdienen. De kwaliteitsvolle eieren en de betere voederconversie geven voldoening; ik voel me nu dan ook meer leghennenhouder dan vroeger.” ■



Opvallend in de kleinvolière is de verticale verlichting. Hierdoor krijgen de bovenste en de onderste etages in de stal evenveel licht.

FOTO: JAN VAN BAVEL

Kleinvolière was een bewuste keuze

De familie Van Dun baat in Merksplas een leghennenbedrijf met kleinvolière uit. In 2007 bouwden Roel en zijn zus Inge 2 batterijstallen om in een kleinvolière, wat toen een primeur was voor België. Ze zijn vast overtuigd van de voordelen van dit systeem. – JAN VAN BAVEL –

Inge Van Dun (36) en haar broer Roel (33) namen in 2004 het ouderlijke bedrijf ‘De Wolfputte’ over nadat hun vader overleed. Roel had enkele jaren voordien al zijn job als elektricien vaarwel gezegd om samen met Inges echtgenoot Tom in het bedrijf te stappen. Toen haar vader wegviel, besloot Inge om haar baan als bediende bij een deurwaarderskantoor in te ruilen voor het leven op de boerderij. Hun ouders waren in 1979 gestart met een Vitulakooi voor 15.000 leghennen, die ze later ombouwden in 3 batterijstallen: 2 met een Specht- en 1 met een Rijversbatterij. Roel, Inge en Tom wilden meer ruimte in de stallen, vooral in de hoogte. In 2007 braken ze 2 stallen af en vervingen die door 1 stal met een kleinvolière van Big Dutchman. Daarmee waren ze het eerste bedrijf in België met een kleinvolière. Inge en Roel baten in Merksplas nog een ander bedrijf uit, dat hun vader in 2003 had overgenomen. Daar is er een kleine stal met Rijversbatterij voor 9000 en een grote stal met Spechtbatterij voor 20.500 Isa Brownlegghennen. De bedoeling is om deze stallen in het najaar van 2011 te vervangen door een nieuwe stal voor 60.000 scharrelhennen. Inge en Roel hebben al uitbreiding mits mestverwerking verkregen.

Duitsland achterna

“In 2007 was het nog niet zeker of de verrijkte kooi in België zou worden toegestaan”, verklaart Inge de keuze voor de kleinvolière. “In Duitsland was er net toestemming gegeven voor de kleinvolière, weliswaar met specifieke normen (groter legnest en iets meer drinknippels dan in het oude volièresysteem). We wilden zeker zijn van onze afzet van eieren en vreesden dat België – in navolging van Duitsland – zijn wetgeving rond huisvesting van leghennen zou verscherpen. Omdat veel van onze eieren naar Duitsland worden uitgevoerd, kozen we bewust voor een kleinvolière; het was voor ons het beste alternatief voor



FOTO: JAN VAN BAVEL

de legbatterij.” De kleinvolière wordt bevolkt door 42.000 leghennen van het ras Dekalb. Er zijn 9 rijen, waarbij de 4 buitenste rijen 4 etages tellen en de 5 middelste rijen 5 etages. “De tweede ronde is nu achter de rug en we zijn er heel tevreden over”, blikt Inge terug. “Aanvankelijk waren we bang voor veel uitval, omdat de hennen toch per 60 in een kooi samenzitten. We waren bij verschillende bedrijven met hetzelfde systeem langsgeweest en die werden toch met pikkerijproblemen geconfronteerd. De vertegenwoordiger van Big Dutchman overtuigde ons echter dat we met grotere kooien en de juiste verlichting betere resultaten zouden halen. Dat is ook gebleken, want we hebben totaal geen uitval door pikkerij. We werken dat in de hand door de verlichting heel hard te dimmen, waardoor het vrij donker is in de stallen en de neiging tot pikken bij de hennen afneemt. Goede verlichting is heel belangrijk; we hebben daar dus niet op bespaard. De lampen hangen ook boven de scharrelruimte, zodat de nesten zo donker mogelijk blijven. De goede resultaten hebben ons overtuigd. Eind dit jaar zullen we dan ook de resterende stal met Spechtbatterij, die plaats biedt aan 18.000 leghennen, laten ombouwen tot een kleinvolière, eveneens van Big Dutchman.”

Lengteventilatie bewijst haar nut

Inge en Roel werken met lengteventilatie in de stal, omdat ze achter hun stal ook een droogtunnel hebben voor de mest. “De mest wordt via mestbanden afgedraaid en in de droogtunnel gedroogd tot 80 à 90% droge stof. Daarna wordt de mest verwerkt via mestdrogerij Samagro uit Leiselo of geëxporteerd naar Duitsland of Frankrijk. Een van de redenen waarom we voor Big Dutchman kozen, is dat we in alle batterijen toch wel wat problemen kenden bij het afdraaien van de mest. Omdat de huidige kooien groter zijn, hebben we nu ook een beter overzicht in onze stal. Als je door de gangen loopt, begeven de dieren zich naar de andere kant van de stal. Zo merk je veel sneller zieke of dode dieren op. De hennen hebben gewoon meer ruimte.” De kleinvolière is uitgerust met zitstokken, een scharrelruimte met scharrelmat en strooisel, legnesten, een nestmat, 360° drinknippels en nagelgarrituur. De scharrelmat wordt helaas snel vuil en moet dus na elke ronde proper gemaakt worden. Het voeren gebeurt 2 keer per dag via een voerketting: de eerste voeding start al om 4 uur ’s ochtends (zodat er kan geprofiteerd worden van het nachttarief); de tweede vindt om 14 uur plaats.

Van ei tot wafel

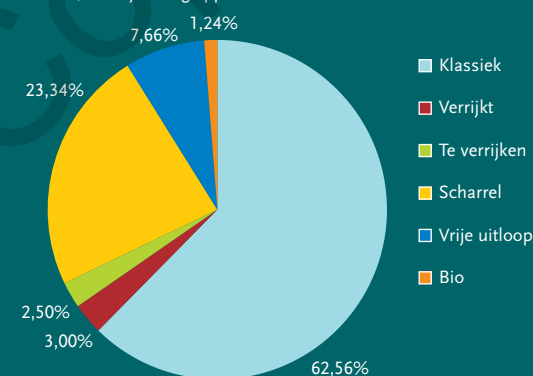
De eieren in de kleinvolière worden bijna uitsluitend in de legnesten gelegd. “Aanvankelijk was het een beetje zoeken naar het moment waarop we de eierbanden moesten verplaatsen”, vervolgt Inge haar verhaal. “In het begin van de leg wordt het licht opge-

Inge Van Dun aan de slag in het eierlokaal met de Moba 70.



bouwd, waardoor de periode van de leg constant verschuift. Dat zal ook elke ronde anders zijn, want het is onder meer afhankelijk van het seizoen en dus ook van de lichtinval van buitenuit. IJzerplaten voor de ramen houden zo veel mogelijk daglicht tegen. In het eierlokaal voert een Capwayeierband de eieren tot bij de inpakmachine, een Moba 70. Daar vullen we de trays met telkens 30 eieren. Tweedekeuseieren rapen we daar dan tussenuit. Overigens hebben we onze eierband moeten verleggen, waardoor hij niet meer op 1 lijn ligt en we een overbrenging op de spijlenband moesten voorzien. Daardoor hebben we wel wat haarscheuren bij sommige eieren. Om dit te beperken, werd er een eggsaver op de eierband geïnstalleerd. Deze draad, die tijdens de leg om het kwartier omhoogkomt, houdt de eieren die uit de nesten rollen tegen. Daarna rollen ze door naar de eierband. Al onze bruine eieren gaan naar eiergroothandel Claes in Dessel. De witte eieren worden voornamelijk afgenomen door wafelfabriek Janssen in het Nederlandse Nuth, die er verse eierwafels mee maakt voor Aldi en Lidl.” ■

Totaal: 9,39 miljoen legkippen



Figuur 1 Toestand leghennenhouderij in België 2010 (Bron: Vepymo)

Situatie leghennenhouderij in België

In België zijn er zo'n 9,39 miljoen legkippen. Daarmee zijn we de negende speler in de Europese Unie. De klassieke huisvesting (batterijen) maakt met 62,56% nog steeds het grootste aandeel uit (zie figuur 1). Het aandeel scharrel is een goede tweede met bijna een kwart (23,34%). Daarna volgen de kleinere deelsectoren vrije uitloop (7,66%), verrijkt (3%), te verrijken (2,5%) en bio (1,24%). Er moet dus nog heel wat omgeschakeld worden. De verwachting is dat ongeveer 60% alternatieve huisvesting zal worden en 40% verrijkte kooi of kleinvolière. De provincies West-Vlaanderen (32,1%) en Antwerpen (26,9%) tellen het grootste aantal leghennen. Daarna volgen Oost-Vlaanderen (16,4%), Limburg (9,6%), de Waalse provincies (variërend van 0,6 tot 5%) en Vlaams-Brabant (1,6%).